

ձեանք « Ըսել կուզէրէ մեր եկեղեցին Ֆռանկ Հայոց եկեղեցին Ֆռանկ քահանայից խօսք չունի. քահանաները չիճանջնար եւ կարհամարհէ : » կրճանջնայ գանոնք եւ կրմեծարէ. այլ միայն այդ Ֆռանկացեալ *usurda* գոյեճցի քահանաները կարհամարհէ՝ իբրեւ *անասա* խարերայ, եւ խոռվարար, եւ ապստամբ յեկեղեցական կանոնաց, որ կըպատուի իրեամեն ազգ իր եկեղեցական ծեսը պահել :

Գարձեալ կըզրէրէ « Հարկատրուրիւն չունի Քորեսին անոնցմէ եկեղեցական կանոնները գիտնալու. այլ՝ թէ լաւ գիտէ : » Ապա Փեղշտիմալձեանը առաւել *հախը* է, եւ իրատունք ունի որ կըմեղադրէ գՔորեսին. որովհետեւ Քորեսալի եպիսկոպոսը եկեղեցական կանոնները աղէկ գիտէր՝ որ առանց յայտնի ընելու գմոլորուրիւն եւ գնրեալկոսուրիւն այն եօրը քահանայից, եւ առաջարկելոյ նոցա, չէր կրնար անոնց *հախի* գեղըսել. ապա եւ մեծապէս սխալեցաւ որ ընդդէմ եկեղեցական կանոնաց այն եօրը քահանաները ուրացող ուղղափառուրեան կոչէր. *գերկ* երէ եկեղեցական կանոնները չիգիտնար նե՛շատ մեղադրելի չէր. ներելի տգիտուրեամբ սխալեալ կըլլար :

arménienne ne reconnaît pas les prêtres latins et les méprise. » L'Eglise arménienne n'a rien à dire contre les prêtres latins; au contraire, elle les reconnaît et les respecte. Seulement elle méprise ces transfuges, ces prêtres propagandistes latinisés, parce qu'ils sont trompeurs, hypocrites, brouillons et rebelles aux canons ecclésiastiques qui ordonnent à toutes les nations de conserver leurs rits.

Il dit encore : « Mgr Coressi, le vicaire apostolique, n'avait nullement besoin d'apprendre d'eux les canons ecclésiastiques; il les connaissait parfaitement. Pechdimaldjian n'en a que plus raison; il a d'autant plus droit de blâmer Mgr Coressi. Car puisqu'il connaissait les canons de l'Eglise, il savait fort bien qu'il n'était en droit de dire aucun mal des sept prêtres sans avoir démontré leur erreur, leur hérésie, et sans leur avoir fait part de ses observations. Il a donc grandement failli contre les canons ecclésiastiques en déclarant ces sept prêtres séparés de l'orthodoxie. S'il eût ignoré les canons, il serait moins blâmable; on n'aurait à lui reprocher qu'une ignorance excusable.

ՍԱՀՄԱՆՔ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՅՅՈՅ Ի ՌՈՒՍԻԱ.

(Շարայարուրիւն և Վերջ. Տես էջ 65)

ԳԼՈՒԹ Ժ.

ՔԱՀԱՆԱՅՅՈՅ ԵՒ ՈՐԻՇ ԵԿԵՂԵՅՑԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԷԼԻՅ ԹՈՇԱԿՆԻԸԸ, ԵՒ ԱՆՈՂՑ ԱՅԲՐՆԵՐՈՒՆ ՈՒ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀՈԳՍԲԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ.

ՃԻԷ.

Հայոց քահանաներուն եւ ուրիշ եկեղեցական պաշտօնեաներուն ապրուստը իրենց ժողովուրդներէն է :

ՃԻԸ.

Քահանայից եւ ուրիշ եկեղեցական պաշտօնեից ընդունած տուրքերը իրեք տեսակ կրնան ըլլալ. Ա., հաստատուն՝ որ պաշտօնի մտած ատեննին ժողովուրդը անոնց կըկապէ⁽¹⁾. Բ., այն տուրքերն որ հոգևորական պաշտօնները կատարելու համար կընդունին. Գ., կամաւոր տուրքեր :

ՃԻԹ.

Հոգևորական պաշտօնները կատարելու համար որոշուած տուրքերն ասոնք են : Ծննդաբերի վրայ աղօրք ընելու համար 10 քօփէք արծարի⁽²⁾ : տղայոց մկրտութեան համար 20, պսակի 40, ջափահասից քաղման 40, տղայոց 20 : Ապաշխարութեան կամ խոստովանութեան եւ հաղորդութեան խորհուրդները կատարելու համար, ամենեւին տուրք մը չարուիր : Խստիւ արգիլած է քահանայից եւ ուրիշ պաշտօնեից եկեղեցւոյ՝ այս յօդուածին մէջ նշանակուածէն աւելի տուրք ամենեւին չպահանջել որ եւ իցէ եղանակաւ :

ՃԻԿ.

Քահանայք եւ ուրիշ եկեղեցական պաշտօ-

(1) Մինչեւ ցայժմ սովորուրիւն չէ եղած եւ ոչ Ռուսաստանի ամեն տեղերը՝ այսպիսի հաստատուն բոշակ մը կապելու եկեղեցականաց. ուստի եւ յաջորդ յօդուածին կարգադրութիւնը

գրեթէ ամենեւին չպահանջիր : Շատ փափաքելի է որ այս կարևոր նիւրիս որ մը առաջ ասելի մտադրութիւն ըլլալի ի կողման վիճակաւոր Առաջնորդաց : (Մ. Թ. :)

(2) Գաղղ. սարկով՝ 40 հարիւրոց կամ *սակրիս* :

եայք թէ որ վերագրեալ ձեռ յօղուածին մէջ նշանակուած տուրքերը չընդունին, իրաւունք չունին եկեղեցական պաշտօն մը կատարելն ետ կենալու եւ կամ ուշացրնելու. միայն կրնան եպիսկոպոսական Ստեանէն խնդրել որ քաղաքական իշխանութեան ձեռքով այն տուրքը պահանջուի :

ձԼԱ.

Հոգեւորական պաշտամանց համար առնուած տուրքերը՝ քահանայից եւ ուրիշ եկեղեցական պաշտօնեկից մէջ կրամուրին՝ ըստ սովորական կարգին որ մինչեւ հիմա պահուած է Հայոց եկեղեցւոյն մէջ :

ձԼԲ.

Էջմիածնայ վանքին մէջ ու Ռուսաստանի ամեն Առաջնորդարաններուն մէջ առանձին գանձանակներ կհաստատուին՝ քահանայից եւ ուրիշ եկեղեցական պաշտօնեկից այրիներուն ու որբերուն համար :

ձԼԳ.

Քահանայից եւ եկեղեցական պաշտօնեկից այրիներուն ու որբերուն հոգաբարձութեան արկղները գլխաւորապէս բարեշարաց կամաւոր տուրքերովը կկեցուին : Անկեց ի գատ՝ իւրաքանչիւր վիճակաւոր Առաջնորդ տարուէ տարի իր վիճակին եկամուտներէն մաս մը կհանէ այն հոգաբարձութեան համար :

ձԼԴ.

Քահանայից եւ ուրիշ եկեղեցական պաշտօնեկից այրիներուն ու որբերուն հոգաբարձութեանը համար պէտք եղած տուրքերը կհաւաքուին՝ նախ գանձանակներով՝ որ կղրուին իւրաքանչիւր վիճակի եկեղեցիներուն մէջ՝ որոյ համար է արկղը, եւ երկրորդ՝ այս բանիս համար որոշուած գրքի մը մէջ ստորագրելով :

ձԼԵ.

Քահանայից ու պաշտօնեկից այրիներուն ու որբերուն համար եղած գանձանակներուն կառավարութիւնը կյանձնուի մասնաւոր Խնամակալներու՝ վիճակաւոր Առաջնորդին անմիջական տեսչութեանը տակ : Այս խնամակալները երեք հոգի են՝ վիճակին ամուսնացեալ եկեղեցականաց նախապատիւներէն ընտրուած՝ վիճակաւոր Առաջնորդին ձեռքովը : Անոնք այն բարեգործութիւնը կատարելն յանձն կտանուն առանց

ամենեւին վարձատրութիւն մը ընդունելու անոր համար :

ձԼԶ.

Խնամակալները կընդունին թէ գանձանակաց եւ թէ գրքերուն մէջ եղած դրամները, եւ անոնց ճիշդ հաշիւները կրնեն :

ձԼԷ.

Խնամակալները իրենց դատողութեանն համեմատ՝ կորոշեն քահանայից ու պաշտօնեկից որբերուն ու այրիներուն տրուելու նպաստները. բայց առաջ ճիշդ քննութեամբ կստուգեն թէ անոնց ստոյգ պիտոյքը որչափ է, առանց ամենեւին աջառութեան կամ կուսակցութեան :

ձԼԸ.

Խնամակալները քահանայից ու պաշտօնեկից այրիներուն եւ որբերուն նպաստները որոշելու տեսն այս կանոնները պիտի պահեն .

Ա. Զանալ սահմանել տարեկան հաստատուն նպաստներ, զգուշանալով ըստ կարի մէկ անգամ մը միայն տրուած տուրքերէ :

Բ. Մէկ անգամով մը տրուած նպաստները մի եւ նոյն անձին տարին մէյմը միայն հաղորդել, եւ ոչ անկի :

Գ. Նպաստները սահմանել գլխաւորապէս, ա, այն այրիներուն ու որբերուն որ ամենեւին կարողութիւն չունենալով իրենք զիրենք կերակրելու, այնպիսի ազգականներ այ չունին որ կարենան կամ յօժարին գանոնք պահելու. յ, այն այրիներուն որ աղքատ ըլլալէն ի գատ՝ շատ գաւկի ալ տեր են. եւ զ, անոնց որ ոչ ճնողք ունին եւ ոչ մօտիկ ազգական, ու որբ եւ աղքատ են :

Դ. Քահանայից եւ եկեղեցւոյ պաշտօնեկից այրիներուն նպաստ մատուցանել մինչեւ որ նորէն ամուսնանան, որբ աղջկանց՝ մինչեւ որ պակուին, իսկ որբ մանչերուն՝ մինչեւ որ յարբունս հասնին կամ եկեղեցական դպրատուն մտնեն :

ձԼԹ.

Խնամակալները ամէն ամիս կստուգեն արկղին վիճակը՝ եպիսկոպոսական Ստեանին անդամներէն մէկուն առջեւը, կամ ուրիշ անձի մը՝ որ նոյն Ստեանէն որոշուած կըլլայ :

ձԽ.

Երեք ամիսը մէյմը խնամակալները մանրա-

մասն տեղեկութիւն կուտան եպիսկոպոսական Ատենին՝ դրամական գումարին եկամուտներուն՝ ծախքին ու մնացորդին վրայ, տարւոյն վերջնայ հաշիւ իրենց ամեն գործողութեանցը համար :

ՃԽԱ.

Խնամակալաց դեմ եղած գանգատները իւրա-

քանչիւր վիճակի եպիսկոպոսական Ատենին կը տրուին :

Ստորագրեալ

Նախագահ Կայսերական Խորհրդարանին

ԿՈՄՍ ՆՈՎՈՍԻՅՈՎ. :

Հ Ա Յ Կ Ա Ջ Ե Ա Ն Ս ՈՒ Ր Հ Ա Ն Գ Ա Կ

Ի ՍՊԱԽ ՄԱՀ

ԱՐԲՈՒՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ

ՊԵՐՃԱՊԱՏԻՒ Տ. ՆԻԿՈՂՈՍԻ ՊԱԼԵԱՆ,

ՅԻՇԱՏԱԿ ՏԻՈՒՐ.

Հոգոյս ի խոր ազդեան, Ոգիդ տխրական, եւ ի հիւսուած բանիցս իմ լեր օգնական. Գնյդ նպաստիւք երկունք մտացս ցառալիք Առջեմ ծնունդ. զի եմ անգոր եւ ոչ ժիր: Տնոր ինձ ողբալ բզբարեւարն Արամեան, Չոր անորրտունջ զոնեաց Պալեան Գերդաստան. Ա՛ն խորհրդոյս դատն յիշատակ տրամազգեաց Խռովի բզմիտս դրնե փականս իմ շրբանց: Իցէ՛ նդ սրտիս պարզեր լեզուս ապիկար՝ Ըզբաղցրագուր բարոյս Վեհիդ անլքբար. Չոյզ ընդ չքնաղ ձրիցն ազնիւ տիրանուեր Գորովաշարժ առնուլ աստեմ ի պատկից: Մշտագուարբ քաղցրիկ դիմացն գեղ ժբալիտ, Ազդեր հրճուանս յորբացելոց տրխուր սիրտ. եւ հայեցուած նեղիկն աջաց կարեկից Խօսեր զօգցես ի ներքս ի խոր դժբաղցից: Չեր բտ դիպաց՝ թե աուրս առատ բաշխեր յորդ, Թե աղքատին վշտաց լիներ բաժանորդ. Չի բանկազին կենաց նորին նեշտ արեւ. Յերկնից անշուշտ կարօտելոց էր պարգև: Իսկ բզմտացն փետմ հանճար եւ զկորով՝ Չոր համազգեացն էր նուիրեալ ի գորով. Ընդ պանծալի ճարտարութեանն զեղարուեստ Ո՞ ժառանգե առնուլ արդեօք ի զովեստ: Ընդ սիրասուն հարագատիցն՝ մինչ յաւարտ, Առաքինոյ չօր իւր էր տանն չքնաղ զարդ. Այլ այն գունակ մինչ բոյրեր զիւր շրջան, Ասո՞ղ՝ յանկարճ ճրագունք կենացն վաղ շիշան: Մապեա անա եւ ցորենոյն հասկ ատօք, Մինչ կոր լերկիւր պարարտ զանդին լլնու գոգ. Յայնժամ մանգաղ զօգցես անգուր սայրասուր Հնձե գորայն, ցօղունքն անդէն ալլին նուր: Տես սրտաշարժ ինձ տեսարան. զի եւ մինչ Վերնոյն ըզկամս բարօք զխտաց գոլ անջինջ, Գորովեցաւ անդ Անմեղին սիրտ անբիժ,

Չի չուե յաստեացս բողեալ ըզտաննկն ի բախիժ : Անդէն երդմներ զիւր ընտանիս բարեպաշտ, Առ տառապեալս միշտ կարեկից գոլ եւ հաշտ. Մինչդեռ անդուստ հրեշտակ գուարբ նուիրեր Առ Սիրելին ըզբերկրագեացն հրաւեր: « Աբի, ասե, ի նոր գնալ ի հանդես, « Անճան Արքայն բարեացդ ըզգործ շատ ետես. « Հրաւիրակիս կայ վե՛ն պատգամ եւ հրաման, « Վարել ըզքեզ յանձնեակերտն իւր խորան. « Թող աստ ապա ճարտարութեանց քոց շինուած « Քոյդ հանճարոյ կացցեն վրկալք. Դու գրո վարձ « Ազնիւ սրաիդ փութա առնուլ ի յերկին. « Կամարդ անհիմն է զեղաղոյն քան զեռօին » : Ընդ Չուարբնոյն ճախրե նոզին յամպս ի վեր, Մինչ իւր Ծնողն ըզման նորին լայր կոծեր. Շոխիզն հարաւ գոժեաց եւ ձայն տխրական, Հանգեաւ՝ ասեմ, Նիկողայոս վե՛ն Պալեան: Դու ինձ ներեա շիրմիդ կացեալ առնրեր Ողբ սրտառուչ Հանգուցելոյդ տալ ի նուեր. եւ զի ինձ քնար ոչ պակասե տխրաձայն, Այնքն անա ընդ իս լացցեն զՔեզ համայն: Իսկ իմ մատունք թել անբզգայ հարցնն ոչ, Այլ քան ի քնար բոլ իմ սրտին ի խոռոչ՝ Չայն ննչեաց հառաչանաց. ունիմ լար, Չի տրամութեամբ աղիքս եղն ոլորեալ:

Յաշակերտաց Ուսումնարանի
Մայր-եկեղեցոյ
ԵՂԻՍՉԱՐ Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ.

16 մարտ. 1858 ի Կ. Պօլիս.
Ի Գում-Գալիու:

ՕՏԱՊԱՇԵԱՆ Տ. ԳԷՈՐԳ. — « Սերաստիայէն զրուած նամակները տրամութեամբ սրտի կը ծանուցանեն Սերաստիոյ Հայոց երեսելիներէն Օտապաշեան Մանուէի Տեսան Գեորգայ ցառալի մանր: Այս բարեյիշատակ անձը մեծ յարգ եւ համարում ստացած էր իր ազգօգուտ գործերովն ու աստուածանանոյ բարեբարութիւններովը՝ որոց մեջ երախտագետ գովութեամբ կը լիշուի Սերաստիոյ մեջ յանուն սրբոց Թարգմանչաց կառուցեալ հոյակապ դպրոցը, որ ազգասեր հանգուցեալը իւր քսակէն